

Quizà su único pero esté en el modelo lingüístico, donde intenta evitar que los valencianos tengan la sensación que se substituye el castellano por el catalán culto, en lugar de proponer un valenciano culto que sea identificador para los valencianos, y también asimilable y practicable en la comunicación oral culta (p. 59).

En el breu capítol de *Conclusiones*, Casanova i Saragossà fan un repàs concís a la història de la llengua i hi apunten les causes del procés de castellanització que comença al segle XVI —amb la manca d'un poder polític propi—; la situació empitjora al segle XVIII amb el Decret de Nova Planta de 1707 —fet que comportarà la supeditació del valencià a l'espanyol—; a finals del segle XIX, la burgesia de la ciutat de València substituirà el valencià per la llengua de Castella; i aquest procés glotofàgic s'estendrà a la classe mitjana durant la primera meitat del segle XX.

Ja cap al final de la seva exposició, els autors manifesten la necessitat que la llengua culta no divergeixi del valencià viu. Puntualitzen també que si els valencians estan coordinats amb balears i catalans, tothom pot sortir guanyant. Assenyalen que l'esmentada coordinació haurà de respectar la identificació que caldrà fer amb criteris objectius. El manual de Casanova i Saragossà acaba fent referència a l'*statu quo* del bilingüisme valencià-espanyol amb el ple convenciment que «el castellano dejaría de ser la única lengua del registro elevado, ya que sería compartida con el valenciano» (p. 64). Encara en l'*Apèndix* —precedit per cinc pàgines de bibliografia—, els autors reblen ben bé el clau de l'origen del valencià: una llengua duta pels repobladors catalans, tal com ho demostra la documentació i l'antroponímia.

Qui tingui l'oportunitat de llegir el petit manual que acabo de ressenyar crec que compartirà amb mi la valoració que es tracta d'una síntesi clara, concisa, amena de llegir, que resumeix en una seixantena de pàgines l'argumentació que sobre la llengua dels valencians fan els professors de la Universitat de València Emili Casanova i Abelard Saragossà. Potser, des d'un altre territori de la comunitat lingüística —i fins i tot des d'un altre indret del mateix País Valencià—, alguns dels pressupòsits i postulats que hi apareixen no haurien traspuat tanta prudència, de vegades excessiva. La visceralitat amb què es viu la qüestió de la llengua —i dels símbols, en general— des de la ciutat de València estant pot justificar la circumspecció de Casanova i Saragossà. Allò que tothom qui llegeixi el manual percebrà és que ells són dos professors de la Universitat de València que viuen amb apassionament la realitat lingüística del País.

Pere NAVARRO GÓMEZ  
Universitat Rovira i Virgili

CLAVERÍA, Gloria / POCH, Dolors (2010): *Al otro lado del espejo. Comentario lingüístico de textos literarios. Homenaje a José Manuel Blecua Perdices*. Barcelona: Ariel, 341 p.

José Manuel Blecua, a qui és dedicat aquest llibre, ha explicat durant diverses dècades un curs de comentari lingüístic de texts literaris, sobre el qual els alumnes, alguns dels quals ja són mestres de prestigi, no cessen de lloar-ne les excel·lències. Ja al pròleg Carme Riera exposa els seus dolços records de quan va conèixer el jove José Manuel Blecua. Aquest volum té dos vessants: un d'agraïment al magisteri de Blecua de part d'antics deixebles i de col·legues i un altre en un seguit de treballs procura mostrar la forma de tractar els texts literaris des de la perspectiva lingüística. El contingut és molt ric i variat. No podem comentar les monografies, i ens limitarem a indicar el temari dels treballs, els quals reflecteixen el contingut de les qüestions que al llarg dels anys ha explicat i glossat l'homenatjat. Seguim l'esquema que les editores G. Clavería i D. Poch han traçat en la Introducció, que anomenen amb encert «Claus per un curs de comentari lingüístic de texts literaris» (p. 15-46):

Problemes de delimitació de la llengua literària, principals aproximacions teòriques. —Intertextualitat i intratextualitat. —Oralitat i escriptura en la llengua literària. —La retòrica i la llengua literària. —Els elements gràfics i la llengua literària: la disposició gràfica del text, distribució gràfica, blancs i creació literària. —Els recursos lingüístics de la llengua literària (I): fonètica i fonològica, delimitació entre prosa i vers, la prosa mètrica, els problemes teòrics i històrics de la rima. —Els recursos lingüístics

de la llengua literària (II): Morfologia, l'article, el nom propi, estudi especial de l'adjectiu. —Els recursos lingüístics de la llengua literària (III): La formació de mots, arcaïsmes i neologismes. —Els recursos lingüístics de la llengua literària (IV): La sintaxi, oracions i fragments, l'ordre de mots, funcions dels nexos. —Els recursos lingüístics de la llengua literària (V): La pragmàtica.

No és el volum, malgrat la varietat de temes exposats, un recull de monografies isolades d'especialistes. Com diuen les editores, hi ha, ultra l'erudició de cada autor, «un hilo conductor *detrás del espejo* que permite establecer una relación entre todos los trabajos» (p. 18) i aquest fil és el temari que ha tocat Blecu a llarg dels anys en les seves explicacions. Ell va mostrar que per comprendre i comentar un text literari cal la conjunció entre mètodes tradicionals i nous enfocaments, diguem-ne tradició i innovació.

Un llibre tan dens i que al mateix temps els col·laboradors han escrit amb entusiasme i admiració al mestre, serà no solament un homenatge, ans també un volum de referència per a l'acostament lingüístic al text literari.

Germà COLÓN DOMÈNECH  
Universitat de Basilea  
Institut d'Estudis Catalans

COSTA CARRERAS, Joan (2009): *La norma sintàctica del català segons Pompeu Fabra*. München: Peniope, 283 p.

Avui en dia existeix un gran nombre d'estudis de qualitat sobre els objectius, els criteris o la metodologia de l'obra gramatical i lingüística de Pompeu Fabra. Si considerem, però, la terminologia emprada per Fabra i, llavors, les definicions que el gran lingüista català utilitzava, hi ha molt poques anàlisis. Sobretot en el pla de la sintaxi es troben pocs estudis de la concepció, explícita o implícita, que tenia Fabra de la llengua i la sintaxi catalanes.

L'objectiu del llibre *La norma sintàctica del català segons Pompeu Fabra*, que té l'origen en la tesi doctoral que Joan Costa Carreras va defensar a la Universitat de Girona el 2005 (*Norma i variació sintàctiques: la concepció de Pompeu Fabra [1891-1948]*) és analitzar la concepció que Pompeu Fabra tenia de la codificació de la sintaxi, així com les concepcions fabrianes, tant de la sintaxi com del canvi i la variació sintàctics. El mètode emprat per l'autor, que és un expert de l'obra sintàctica de Pompeu Fabra (vegeu Costa 2000, 2004, 2005), consisteix en un buidatge terminològic de textos fabrians buscant les concepcions fabrianes i començant per la sintaxi, seguit pel canvi, la variació i la codificació.

Segons Costa, aquestes concepcions s'amaguen a la terminologia que serveix de base de la comunicació entre especialistes i que també s'utilitza en textos adreçats a un "públic general". Per això, l'autor va fer servir per al seu buidatge terminològic molt exhaustiu tots els textos fabrians coneguts, publicats o no. En un primer capítol explica detalladament quins tipus de textos (articles, gramàtiques, conferències, cursos, però també targetes postals i cartes) formaven el corpus de treball de la recerca. Segons set criteris establerts com a pertinents per l'autor, com per exemple el caràcter lexicogràfic dels textos, els seus destinataris, els objectius, etc., s'ofereix una classificació dels 1.135 textos fabrians consultats (vegeu capítol 1.4). Amb aquesta sistemàtica tan clara i precisa, l'autor fa una diferència entre textos pertinents especialitzats i textos pertinents no especialitzats; exclou obres que s'aparten clarament de la sintaxi, com el *Tractat d'ortografia catalana* i *La conjugació dels verbs en català*.

Als capítols compresos entre el segon i el cinquè, Costa descriu sistemàticament les concepcions fabrianes, fent la diferència segons sintaxi, canvi sintàctic, variació sintàctica i codificació. Per això discerneix en els textos pertinents (995 en total) les unitats de significació especialitzada (USE) en català o també en castellà, segons els documents d'origen. Aquestes unitats es poden considerar com el vocabulari que Pompeu Fabra utilitzava per descriure la codificació, la sintaxi o el canvi i la variació sintàctics. En cada capítol, Costa descriu primer en quins textos es van trobar USE rellevants per al fenomen tractat.